

Paper Veiligheid van Journalisten

Recht op vrije nieuwsgaring wordt steeds vaker betwist

Een vrije pers is een belangrijke pijler van de democratie. Er zijn steeds meer signalen dat de veiligheidssituatie van journalisten in Nederland achteruitgaat. Uit een kwalitatieve inventarisatie van NDP Nieuwsmedia onder haar leden blijkt dat journalisten en redacties steeds vaker worden geconfronteerd met fysieke en zeker ook online bedreigingen. Op alle niveaus in het nieuwsbedrijf worden inspanningen geleverd om de problemen te adresseren. Nieuwsbedrijven nemen tal van maatregelen om journalisten veilig hun werk te laten doen. De uitdagingen om die rol te goed te vervullen nemen echter toe.

In dit paper deelt NDP Nieuwsmedia de knelpunten die uit de inventarisatie onder de leden van NDP Nieuwsmedia naar voren zijn gekomen en wordt inzichtelijk welke maatregelen nieuwsbedrijven nemen.

I. Uitkomsten van inventarisatie onder nieuwsmedia

Dreigementen

Er is sprake van fysieke en online bedreiging van journalisten. Deze bedreigingen vallen in drie categorieën uiteen: online bedreigingen, zeer ernstige dreigementen richting individuele journalisten en het belagen van journalisten op straat.

Online bedreigingen

Het aantal online bedreigingen neemt in omvang onverminderd toe. Steeds vaker zijn het openlijke bedreigingen waarbij de afzender geen enkele terughoudend toont. Op redacties leven er grote zorgen over de polarisatie in de samenleving. Journalisten die werken voor landelijke media zijn (in vergelijking met regionale media) nog nadrukkelijker het mikpunt van online bedreigingen. Bij artikelen waarvan wordt verwacht dat (online) bedreigingen volgen, stelt een grote landelijke redactie soms online monitoring in. De betrokken journalist wordt in dit geval ontlast in de 'storm' die online zal opsteken. De grote online platforms spelen een belangrijke rol in het faciliteren van online bedreigingen en nemen onvoldoende verantwoordelijkheid om dit te voorkomen. Een veelgehoorde klacht is dat platforms niet handhaven op hun eigen gebruikersvoorwaarden, zelfs als er sprake is van aperte bedreigingen. De wetgever dient grote online platforms te verplichten om meer maatregelen te nemen om online bedreigingen te beperken.

Zeer ernstige dreigementen richting individuele journalisten

De tweede categorie bedreigingen is van zeer ernstige aard, neemt in omvang toe en is 'geprofessionaliseerd'. De bedreigingen zijn vaak gerelateerd aan publicaties over zware criminaliteit. Daarbij is een aantal ernstige incidenten te betreuren geweest, waarbij de aanslag op het gebouw van De Telegraaf aangeeft hoe ver criminelen bereid zijn te gaan. Bedreigingen richting journalisten kunnen leiden tot opgeschaalde beveiliging tegen aanzienlijke kosten, vaak door uitgever en in sommige gevallen met hulp van de Dienst Koninklijke en Diplomatieke

Beveiliging (DKDB). Wanneer de DKDB de beveiliging afschaalt, worden journalisten en hun huis vaak nog beveiligd door de uitgever.

Het belagen van journalisten op straat

De derde categorie is belaging van en geweld tegen journalisten in de openbare ruimte. Het valt op dat journalisten steeds moeilijker kunnen werken, al is het aantal incidenten rondom demonstraties sinds het aflopen van de coronapandemie verminderd. Wel krijgen journalisten in toenemende mate te maken met boze burgers die niet willen dat er verslag wordt gedaan. In het bijzonder fotograferen of filmen leiden vaak tot felle reacties. Bij verslaggeving van demonstraties wordt op veel redacties een risicoanalyse gemaakt: daarbij komen adequate vluchtroutes, het solo of in duo's werken en andere risico-elementen aan bod.

Relatie overheid en pers

Aangifte en opvolging is moeizaam

Bij alle drie de categorieën van bedreigingen toetsen redacties bedreigingen op strafbaarheid, en doen dan melding of aangifte. Een veelgehoorde klacht is dat aangifte doen tijdrovend is en de opvolging door de politie erg gering is. Ook het OM vervolgt nauwelijks in het geval van bedreigingen van journalisten.

Journalisten worden opgepakt, ondanks perskaart

Redacties ervaren bij de politie een gebrek aan kennis over de rechten van journalisten. Met regelmaat worden journalisten opgepakt wanneer zij in de openbare ruimte hun werk doen. De perskaart die journalisten bij zich dragen wordt daarbij niet altijd erkend. Dit leidt tot onterechte arrestaties en met enige regelmaat zelfs tot een strafblad, waarbij het veel moeite kost dit ongedaan te krijgen.

Oproepen tot verhoor en gijzeling

Nederland kent sinds 2018 de Wet op bronbescherming in strafzaken, dat het Nederlandse verschoningsrecht regelt. Desondanks worden journalisten regelmatig opgeroepen door justitie voor verhoor in de rechtbank en bestaat de kans op gijzeling. De wettelijke basis blijkt in de praktijk onvoldoende bescherming te bieden voor de veiligheid van journalisten. Daarnaast constateert NDP Nieuwsmedia dat door de invoering van de Nederlandse wet de praktijk van bronbescherming niet langer afdoende aansluit bij Europese jurisprudentie en bij uitspraken van het Europese Hof van de Rechten van de Mens (EHRM). Alleen al het oproepen van een journalist werkt belemmerend voor de persvrijheid. Uit de inventarisatie blijkt dat leden van NDP Nieuwsmedia van mening zijn dat het OM hier veel terughoudender in zou moeten optreden. De positie van journalisten moet daarom beter worden beschermend in de Wet op bronbescherming.

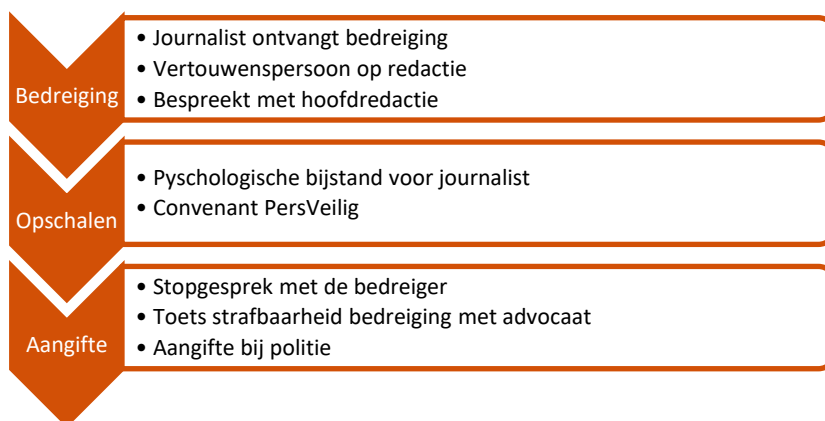
II. Inspanningen door uitgevers

De toename van bedreigingen maken forse inspanningen van nieuwsbedrijven noodzakelijk om journalisten veilig hun werk te laten doen. Belangrijke en ingrijpende maatregelen zijn onder andere:

1. Faciliteiten zodat bedreigde medewerkers op een veilige wijze het pand van de redactie kunnen betreden.
2. Woonhuizen worden bij ernstige bedreigingen voorzien van cameratoezicht inclusief een noodknop in de woning.
3. Een postsluis op redacties om poederbrieven tijdig te signaleren.
4. Inrijbeperkingen, uitgebreide camerabeveiliging en 24-uurs bezetting van de beveiliging op redacties.
5. Tourniquets met éénpersoonstoegang op redacties.
6. Beveiliging van de digitale infrastructuur, waaronder de inzet van *intelligence officers*.

Aanpak van uitgevers en hoofdredacties bij bedreigingen

Zodra een journalist wordt bedreigd en melding doet bij de hoofdredactie neemt de uitgever maatregelen. Dit start bij het bespreken van de bedreiging met de hoofdredactie en, indien gewenst, met de vertrouwenspersoon. Sommige bedreigingen zijn dusdanig ernstig van aard dat opschaling noodzakelijk is. Journalisten kunnen op verzoek psychologische bijstand ontvangen. Daarnaast wordt de bedreiging door advocaten getoetst op strafbaarheid en wordt er door de journalist – of door de hoofdredactie namens de journalist – aangifte gedaan bij de politie. Een aantal redacties volgt het convenant PersVeilig. In uitzonderlijke gevallen verzoekt de hoofdredactie om een stopgesprek met een persoon die dreigt. In het stroomschema hieronder is de aanpak van uitgevers inzichtelijk gemaakt.

Mei 2023. Voor meer informatie: *Stefan Heijndael*, strategisch adviseur NDP Nieuwsmedia (s.heijndael@ndpnieuwsmedia.nl).